

της ώριμης μέρας», «Βραδινό», 30/7-15/8/1944, τεύχ. 9-10, σ. 177), Τ. Σινόπουλος («Ημέρα θαλασσινή»), 1-15/10/1944, τεύχ. 11-12, σ. 199), Στ. Βαβούρης («Σοφίας κρίματα»), 1-15/6/1944, τεύχ. 6-7, σ. 139), Γ. Βηλαράς [= Γ. Β. Ιωαννίδης] («Γαλανή σύνθεση», τεύχ. 11-12, σ. 214), όπως και ο άλλης συντροφιάς συντοπίτης Αντώνης Ζαχαρόπουλος («Ελεγείο», σ. 135) κ.ά.

Δεν είμαι βέβαιος ότι οι νέοι αυτοί ποιητές που εμφανίστηκαν στο *Ξεκίνημα* ανατράφηκαν από τις *Μακεδονικές Ημέρες*, αλλά τόσο το γεγονός ότι το περιοδικό εκείνο έπειθε για την αυτοτέλεια της εκεί πνευματικής ζωής, όσο και το προοδευτικό κλίμα του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, το οποίο ανέπνεαν, στάθηκαν καλοί σύμβουλοι και καλοί δάσκαλοι στις πρώτες τους πνευματικές κατευθύνσεις.

ΟΙ ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Οι κριτικές των νέων στα περιοδικά υπήρξαν περιορισμένες. Ίσως από νεανικό δισταγμό. Ωστόσο, χρήσιμο είναι να επισημάνουμε κάποιες από αυτές, ώστε να αντιληφθούμε τις αφετηρίες και την αναγνωστική τους παιδεία. Να λάβουμε υπ' όψιν ότι οι νέοι έχουν εισπράξει, λίγο ή αρκετά, τη βαρβαρότητα του καθεστώτος του 1936, που είχε καταρτίσει πίνακα απαγορευμένων βιβλίων. Χαρακτηριστικό του κλίματος της ασφυξίας που αναδύοταν από τη δικτατορία –για να μην ξεχνιόμαστε– είναι το ακόλουθο απόσπασμα από τις ημερολογιακές σημειώσεις του Σεφέρη:

Τόσο το καλύτερο· οι μέρες που περνούμε δεν είναι πρόσφορες για την “ανάπτυξη του πνεύματος”, καθώς λένε. Όταν συλλογιστώ τις δυσκολίες τις εξωτερικές (λογοκρισία) που ένιωθα γράφοντας το *Διάλογο*, όταν σκέπτομαι πόσο δύσκολα (για τον ίδιο λόγο) μπορεί να ιδεί το φως έστω κι ένα ποίημα (πρβλ. «Η τελευταία μέρα») με πιάνει φρίκη. [...]

Μέρες Γ', 26 Γενάρη 1940, σ. 165

Ακόμη όμως ένα δείγμα για το νοσηρό κλίμα που εξέπεμπε η δικτατορία, αποτελεί το ακόλουθο σχόλιο του συνेतού αλλά και οξυδερκούς, με τον αφοριστικό λόγο, Ασημάκη Πανσέληνου, μιας άλλης όχθης, μάλλον αγεωγράφητης από τα πολιτικά στερεότυπα:

[...] Ο Μεταξάς, αντιφατικός και διασπασμένος, βουρλιζόταν ανάμεσα στη ναζιστική του ιδεολογία και στην εξουσία – που δεν την ένιωθε στέρεη στα χέρια του. Ο δικτάτορας ποτέ δεν είχε οπαδούς· αν είχε δε θα ήταν δικτάτορας. Οι άνθρωποι που τον χειροκροτούν, έχουν αποβάλει έντεχνα την αξιοπρέπεια του πολίτη και ζούνε νιώθοντας πίσω τους κά-

